

Андрій Володимирович ЗАВГОРОДНІЙ

кандидат фізико-математичних наук,
кафедра економіки та інформаційних технологій
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини вищого навчального
закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
E-mail: andrew-mdu@ukr.net

**ПРИНЦИПИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА
РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ**

Завгородній, А. В. Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національні та регіональні виміри [Текст] / Андрій Володимирович Завгородній // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 1. – С. 85–93. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Виникнення сучасного розуміння зовнішньоекономічної діяльності пов'язано із децентралізацією державної зовнішньої торгівлі та переходом від системи міжурядових зовнішньоекономічних зв'язків до самостійного здійснення на рівні підприємств.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні принципів сучасної зовнішньоекономічної діяльності.

Результати. Розглянуто види зовнішньоекономічної діяльності відповідно до чинного Законодавства України. Доведено, що принципи зовнішньоекономічної діяльності об'єднують 3 групи: загальні, специфічні та національні. Загальні виступають поширеними істинами, яких дотримуються всі учасники міжнародних ділових операцій, до яких віднесено науковість, системність і взаємовигідність. Визначено, що специфічні принципи закріплені у відповідних міжнародних актах і є обов'язковими для виконання усіма державами, які їх підписали. Надано перелік специфічних принципів зовнішньоекономічної діяльності. Зазначено, що джерелом специфічних принципів виступає Біла книга Європейського Союзу. Національні принципи зовнішньоекономічної діяльності закріплені у відповідних нормативних документах України. Здійснено групування принципів зовнішньоекономічної діяльності національного рівня: юридичної рівності та недискримінації, верховенства закону, свободи зовнішньоекономічного підприємництва, суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів, захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Здійснено узагальнення функцій зовнішньоекономічної діяльності та визначено, що вони є універсальними для всіх країн та специфічними для кожної окремо. На рівні підприємств виокремлено групи функцій суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності: виробничо-господарські, організаційно-економічні, комерційні. Визначено, що здійснення обміну товарами та послугами зовнішньоекономічної діяльності відбувається завдяки реалізації відповідних операцій, які є структурними одиницями цієї діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, принципи зовнішньоекономічної діяльності, національний вимір, регіональний рівень.

NATIONAL PRINCIPLES OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES

Abstract

Introduction. *The emergence of the modern understanding of foreign economic activity is associated with the decentralization of state foreign trade and the transition from a system of intergovernmental foreign economic relations to independent implementation at the enterprise level.*

The purpose of the study is to substantiate the principles of modern foreign economic activity.

Results. *The types of foreign economic activity in accordance with the current legislation of Ukraine are considered. It is proved that the principles of foreign economic activity include 3 groups: general, specific and national. General ones are common truths which are shared by all participants in international business operations, that include scientific, systematic and mutually beneficial. It is determined that specific principles are enshrined in relevant international instruments and are binding on all signatory states. The list of specific principles of foreign economic activity is given. It is noted that the «White Paper» of the European Union is the source of specific principles. National principles of foreign economic activity are enshrined in the relevant normative documents of Ukraine. The principles of foreign economic activity of the national level are grouped: legal equality and non-discrimination, the rule of law, freedom of foreign economic enterprise, sovereignty of the people of Ukraine in carrying out foreign economic activity, equivalence of exchange, inadmissibility of dumping during import and export of goods, protection of interests of subjects of foreign economic activity. The functions of foreign economic activity have been summarized and determined to be universal for all countries and specific for each country. At the enterprise level functions groups of the subject of foreign economic activity are distinguished: production-economic, organizational-economic, commercial. It is determined that the exchange of goods and services of foreign economic activity is due to the implementation of the corresponding operations, which are the structural units of this activity.*

Keywords: *foreign economic activity, state regulation of foreign economic activity, principles of foreign economic activity, national dimension, regional level.*

JEL classification: F40; P48

Вступ

Зовнішньоекономічна діяльність належить до однієї зі сфер економічної політики держави, яка базується на виробництві продукції (виконанні робіт та наданні послуг), що призначена для іноземних ринків. У вітчизняній практиці ця категорія стала активно використовуватися з кінця 80-х років минулого століття у зв'язку з початком проведення зовнішньоекономічної реформи (1986-1987 рр.), сутність якої зводилася до децентралізації державної зовнішньої торгівлі й переходу від системи міжурядових зовнішньоекономічних зв'язків до самостійного здійснення цієї діяльності на рівні підприємств – виробників експортної продукції. В основі державної економічної політики України покладено принципове усвідомлення, що значну роль у трансформації економіки нашої держави має відіграти проєктивна зовнішньоекономічна політика України. Тому прагнення органів державної влади полягає у реалізації даної ідеї через розширення міжнародної співпраці України, насамперед з державами-членами Європейського Союзу, урядами ключових торговельних партнерів України, а також міжнародними організаціями, зокрема, МВФ, СОТ, ОЕСР; інвестиційне забезпечення

інноваційно-технологічної модернізації вітчизняного виробництва для підвищення конкурентоспроможності та зменшення макроекономічних дисбалансів; активізацію залучення до світової торгівлі та транскордонної співпраці.

Над проблемами сучасної зовнішньоекономічної діяльності плідно працюють науковці: А. Журавель, В. Петрина, Ю. Козак, Н. Притула, О. Єрмакова, О. Дегтярова, Т. Полякова, С. Соркісов, В. Васюренко, І. Багорова, Н. Редіна, В. Власюк, О. Гетьман, Г. Дроздова, С. Тульчинська, С. Кириченко, В. Дубенець, В. Вітлінський, П. Верченко, О. Шкурупій, В. Гончаренко, І. Артеменко, Я. Машталір, Ю. Орловська, Г. Дугінець, П. Фісуненко, О. Варламова, В. Покровська, М. Лепеха, Г. Свириденко, Ж. Зосимова, В. Гордополов, В. Лагодієнко [1–19]. В полі зору вчених знаходяться питання загальної зовнішньоекономічної політики держави, державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, аналізу зовнішньоторговельної політики.

Мета та завдання статті

Мета дослідження полягає у наданні науково обґрунтованих узагальнень принципів сучасної зовнішньоекономічної діяльності. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: розкрити питання сутності зовнішньоекономічної діяльності; дослідити основні принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності повинно бути орієнтованим на розвиток вітчизняної економіки, всіляко сприяти інтеграції країни до міжнародного поділу праці. Також, у [20] наголошується на тому, що для потужного й активного розвитку зовнішньоекономічної діяльності необхідно створення або реструктуризація ефективного зовнішньоекономічного комплексу. Такий комплекс має містити в собі як виробничі, так і зовнішньоторговельні різновиди діяльності [20, с. 8].

Відповідно до чинного законодавства України [21], до видів зовнішньоекономічної діяльності відносяться:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності (нефакторні послуги);
- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;
- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
- проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі;
- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність;
- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- придбання, продаж та обмін валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

-
- роботи на контрактній основі фізичних осіб України;
 - інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

Підприємства можуть обирати будь-який з багатьох видів зовнішньоекономічної діяльності, при цьому враховуючи інтереси підприємства та оцінюючи умови здійснення своєї господарської діяльності на зовнішньоекономічному ринку.

Сучасна наука виділяє три групи принципів, якими керуються суб'єкти при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності: загальні, специфічні та національні. Загальні принципи зовнішньоекономічної діяльності – це своєрідні загальновідомі істини, яких дотримуються всі учасники міжнародних ділових операцій. До них відноситься:

- науковість. Цей принцип означає, що розвиток зовнішньоекономічної діяльності здійснюється відповідно до об'єктивних економічних законів;
- системність. Між окремими складовими зовнішньоекономічної діяльності існують міцні взаємозв'язки;
- взаємовигідність. Цей принцип означає, що кожний партнер, який бере участь у міжнародних операціях, має отримувати вигоду (прибуток) [10, с. 22].

А ось специфічні принципи зовнішньоекономічної діяльності закріплені у відповідних міжнародних правових актах і є обов'язковими для виконання усіма державами, що підписали той або інший акт. До специфічних принципів відносять: дотримання суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав; суверенна рівність усіх держав; ненапад і невтручання у внутрішні справи; взаємна та справедлива вигода; мирне співіснування; рівноправність і самовизначення народів; мирне регулювання спорів; усунення несправедливості, що виникає внаслідок застосування сили та позбавляє націю засобів для її нормального розвитку; сумлінне виконання міжнародних обов'язків; повага прав людини й основних свобод; відсутність прагнення до гегемонії в сферах впливу; сприяння міжнародній соціальній справедливості; міжнародне співробітництво з метою розвитку; вільний доступ до морів і від них – до країн, що їх не мають (згідно Хартії економічних прав і обов'язків держав) [22].

Великого значення надається зближенню національного законодавства третіх країн з правом Європейського Союзу як одному з найбільш дієвих засобів правової інтеграції. Партнерство та співробітництво країн, що уклали угоди про асоціацію з Європейським Союзом, вважається обов'язковим. Тому в Білій книзі Європейського Союзу [23] (що не має конкретних адресатів, тому може бути використана Україною) передбачено специфічні принципи зовнішньоекономічної діяльності, а саме: контроль і оформлення документів на товари, що перетинають національні кордони; свобода пересування осіб для працевлаштування або постійне місце проживання у будь-якій країні; уніфікація технічних норм і стандартів; відкриття споживчих ринків; лібералізація фінансових послуг; поступове відкриття ринку інформаційних послуг; лібералізація транспортних послуг; створення сприятливих умов для промислового співробітництва з урахуванням законодавства про права на інтелектуальну і промислову власність; усунення фіскальних бар'єрів [23].

Принципи зовнішньоекономічної діяльності, якими керуються суб'єкти цієї діяльності в Україні (національні), наведено у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21], і згруповано на рис. 1.

Вищезазначена система принципів сприяє створенню сприятливіших умов для ефективного виходу українських підприємств на світовий ринок, а органам державної влади дасть змогу приймати ефективні управлінські рішення у сфері зовнішньоекономічної діяльності та формувати дієву стратегію державної зовнішньоекономічної політики.

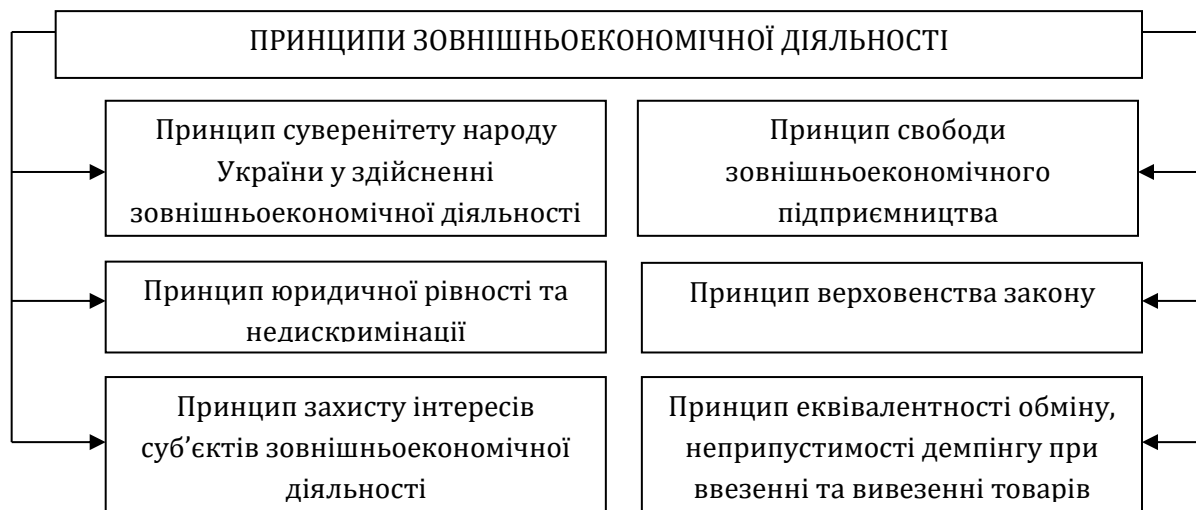

Рис. 1. Принципи зовнішньоекономічної діяльності (згруповано автором за [21])

Щодо суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, то як слушно зазначає І. Гуцул [24], більшість науковців притримуються такої ж класифікації, яка подана в чинному законодавстві України [24, с. 69].

До основних функцій зовнішньоекономічної діяльності Ю. Козак, Н. Притула, О. Єрмакова та ін. [3] відносять: організацію та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці в їх матеріальній та вартісній формах; міжнародне призначення споживчої вартості продуктів міжнародного поділу праці; організацію міжнародного грошового обігу [3, с. 7].

Н. М. Тюріна [25] поділяє функції зовнішньоекономічної діяльності, на ті, які притаманні усім країнам та ті, що характерні для зовнішньоекономічної діяльності України із певною специфікою. До перших відносяться:

- сприяння вирівнюванню рівня економічного розвитку: національного та світового;
- виконання співставлення національних і світових витрат виробництва;
- реалізація переваги міжнародного розподілу праці (МРП) і сприяння підвищенню ефективності національної економіки.

Специфіка функцій зовнішньоекономічної діяльності України обумовлена, на думку науковця, сучасним етапом розвитку національної економіки, її реформуванням, ставленням ринкових відносин; початковим етапом інтеграції України в світову економіку [25, с. 29].

Зважаючи на те, що зовнішньоекономічна діяльність може бути реалізована як на рівні держави, так і на рівні окремих господарюючих суб'єктів, то саме вони організують свої процеси таким чином, щоб ефективно використовувати специфіку країни з метою максимізації своїх прибутків та задоволення своїх інтересів.

Виробничо-господарські функції суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності містять процес створення експортного продукту, починаючи від пошуку ідеї та оцінки конкурентоспроможності цього продукту до налагодження виробничих зв'язків з внутрішніми партнерами та виробництва експортної продукції. Організаційно-економічні функції складаються з маркетингових досліджень зовнішнього ринку, забезпечення виходу на зовнішній ринок та логістики. А комерційні функції суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності складаються з підготовки зовнішньоекономічної операції, визначення умов контракту, його підписання.

Згідно О. Кириченка [26], зовнішньоекономічна комерційна операція – це комплекс дій контрагентів різної державної належності з підготовки, укладання і

виконання міжнародної торгової, науково-виробничої, інвестиційної чи іншої угоди економічного характеру [26, с. 118]. Т. Павлюк [20] запропонувала класифікацію зовнішньоекономічних комерційних операцій, поділивши їх на основні (зовнішньоторговельні, орендні, трансфер технологій, інжиніринг, консалтинг, технічне обслуговування) та допоміжні, які забезпечують виконання основних операцій [20, с. 9], тобто зовнішньоекономічну інфраструктуру. Отже, здійснення обміну товарами та послугами у зовнішньоекономічній діяльності відбувається завдяки зовнішньоекономічним операціям, які є структурними одиницями цієї діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Усі визначення терміну «зовнішньоекономічна діяльність» можна згрупувати у два підходи: економіко-організаційний та законодавчо-правовий. Аналіз наукових досліджень та побудована на його основі структура зовнішньоекономічної діяльності, дозволили зробити висновки, що важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності є її регулювання. Значущою функцією держави в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності є створення таких умов, за яких кожний суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, з одного боку, максимізував би позитивний ефект для соціуму, аз іншого - отримувал би вигоду (прибуток).

Доцільно вести мову не тільки про зовнішньоекономічну діяльність як частину загальної діяльності підприємства, але й як частину загальної діяльності регіону. Наша держава – це сукупність регіонів, що відрізняються один від одного рівнем економічного розвитку, галузевою спеціалізацією, природно-кліматичними умовами, але кожен регіон тісно взаємодіє з іншими регіонами, створюючи тим самим єдиний економічний простір. Використання зовнішньоекономічної діяльності як фактора підвищення соціально-економічного розвитку території покращує параметри інвестиційного клімату, збільшує бюджетні надходження, забезпечує зайнятість населення в регіоні. Отже, зовнішньоекономічна діяльність є невід'ємним елементом господарської діяльності підприємств, регіонів і країни в цілому.

На основі проведеного дослідження було встановлено, що сучасна наука виділяє три групи принципів зовнішньоекономічної діяльності: загальні, специфічні та національні. Загальні об'єднують науковість, системність та взаємовигідність. Специфічні закріплені у відповідних міжнародних правових актах і є обов'язковими для виконання всіма державами. До них віднесено дотримання суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав, суверенна рівність всіх держав, ненапад і невтручання у внутрішні справи, мирне співіснування, усунення несправедливості, сумлінне виконання міжнародних обов'язків тощо. Також специфічні принципи зовнішньоекономічної діяльності закріплені в Білій книзі Європейського Союзу.

Національні принципи зовнішньоекономічної діяльності наведено в законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», які згруповано в 6 основних: юридичної рівності та недискримінації, верховенства закону, свободи зовнішньоекономічного підприємництва, суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів, захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Перспективами подальших досліджень є регіональні особливості, регіональна структура зовнішньоекономічної діяльності, дослідження взаємозв'язків зовнішньоекономічної діяльності та економічного розвитку території.

Список літератури

1. Журавель А. В. Особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. №3. С. 85-89.

2. Петрина Н. В. Зовнішньоекономічна діяльність як предмет правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2014. №1. С. 174-179.
3. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон монографія. Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. К.: Центр учбової літератури, 2016. 240 с.
4. Дегтярова О. И. Полякова Т. Н., Дегтярова О.И., Соркисов С. В. Внешне-экономическая деятельность: учеб. пособие. Москва: Дело, 2006. 424 с.
5. Васюренко В. О. Теоретичні узагальнення щодо розуміння сутності поняття «зовнішньоекономічна діяльність підприємства». *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 2. С. 214–220.
6. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман; за ред. І. В. Багрової. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. 580 с.
7. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. 172 с.
8. Тульчинська С. О., Кириченко С. О., Дубенець В. П. Напрями активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств. *Агросвіт*. 2018. №6. С. 28-31.
9. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2000. 292 с.
10. Шкурूपій О. В., Гончаренко В. В., Артеменко І. А. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 248 с.
11. Машталір Я. П. Формування структури механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівного підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2008. № 5. Т. 2. С. 54–57.
12. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства: навч. посібник / Ю. В. Орловська, Г. В. Дугінець, П. А. Фісуненко, О. А. Варламова; за ред. д-ра екон. наук, проф. Ю. В. Орловської; ДВНЗ «Придніпровська держ.акад. буд-ва і архіт.». Д.: АРТ-ПРЕС, 2010. 302 с.
13. Покровская В. В. Внешнеэкономическая деятельность: учебник. М.: Экономист, 2006. 672 с.
14. Лепеха М. О., Свириденко Г. М. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України за експортоорієнтованою стратегією. *Молодий вчений*. 2017. №5 (45). С. 655-658.
15. Зосимова Ж. С. Проблеми та умови покращення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. Вип. №2 (10). URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.
16. Гордополов В. Ю. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності резидентів України. *Ефективна економіка*. 2016. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
17. Лагодієнко В. В. Підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності за допомогою впровадження концепції маркетингу. *Бізнес-Навігатор*. 2014. №1(33). С. 237–243.
18. Лагодієнко В. В., Кіщак, І. Т., Шевчук С. П. Зовнішньоекономічна діяльність : регіональний аспект : за заг.ред. І.Т.Кіщака. Миколаїв: Іліон, 2014. 436 с.
19. Лагодієнко В. В., Галушко О. В. Адаптація зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області до умов зовнішнього ринку. *Таврійський науковий вісник*. 2009. Вип.67. С. 308-313.
20. Павлюк Т. С. Сучасні методи управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. – 21с.
21. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України в редакції від 07 лютого 2019 р. № 959-XII, із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
22. Charter of Economic Rights and Duties of States. URL: <http://www.un->

documents.net/a29r3281.htm.

23. Bly R. W. *The White Paper Marketing Handbook*. Florence, Kentucky: South-Western Educational Publishing, 2006. 256 p.
24. Гуцул І. А. Теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності. *Інноваційна економіка*. 2012. № 9 (35). С.67-71.
25. Тюріна Н. М., Карвацка Н. С. *Зовнішньоекономічна діяльність підприємства*. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. 408 с.
26. Кириченко К. О. *Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності*. Київ: «Знання», 2008. 518 с.

References

1. Zhuravel', A. V. (2014). «Peculiarities of Legal Regulation of Foreign Economic Activity in Ukraine». *Pivdenoukrayins'kyj pravny'chyj chasopy's*. no. 3. pp.85-89.
2. Petry'na, N. V. (2014). «Foreign economic activity as a subject of legal regulation». *Chasopy's Ky'yivs'kogo universy'tetu prava*. no. 1. pp.174-179 *Zovnishn'oekonomichna diyal'nist': pidpry'emstvo-region monografiya*. [Foreign-economic activity: enterprise-region monograph]. (2016). Kozak, Yu. G., Pry'tula, N. V., Yermakova O. A. and other. Centr uchbovoyi literatury'. Kiev. Ukraine.
3. *Zovnishn'oekonomichna diyal'nist': pidpry'emstvo-region monografiya*. [Foreign-economic activity: enterprise-region monograph]. (2016). Kozak, Yu. G., Pry'tula, N. V., Yermakova O. A. and other. Centr uchbovoyi literatury'. Kiev. Ukraine.
4. *Vneshneekonomy'cheskaya deyatel'nost'*. [Foreign economic activity]ю (2006). Degtyarova, O. Y., Polyakova, T. N., Degtyarova, O. Y., Sor'ky'sov, S. V. Delo. Moscow. Russia.
5. Vasyurenko, V. O. (2008). «Theoretical generalizations on understanding the essence of the concept of «foreign economic activity of the enterprise»». *Mexanizm reguluyvannya ekonomiky'*. no. 2. pp. 214–220.
6. *Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' pidpry'emstv*. [Foreign economic activity of enterprises]. (2004). Bagrova, I. V., Redina, N. I., Vlas'yuk V. Ye., Get'man O. O. In Bagrovoyi, I. V. (ed.). Centr navch. l-ry'. Kiev. Ukraine.
7. Drozdova, G. M. (2002). *Menedzhment zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti pidpry'emstva*. [Management of foreign economic activity of the enterprise]. CzUL. Kiev. Ukraine.
8. Tul'chy'ns'ka, S. O. and Ky'ry'chenko, S. O., Dubenez', V. P. (2018). «Directions of activization of foreign economic activity of domestic enterprises». *Agrosvit*. no. 6. pp. 28-31.
9. Vitlins'kyj, V. V. and Verchenko, P. I. (2000). *Analiz, modelyuvannya ta upravlinnya ekonomichny'm ry'zy'kom*. [Analysis, modeling and management of economic risk]. KNEU. Kiev. Ukraine.
10. Shkurupij, O. V. and Goncharenko, V. V., Artemenko, I. A. *Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' pidpry'emstva*. [Foreign-economic activity of the enterprise]. (2012). Centr uchbovoyi literatury'. Kiev. Ukraine.
11. Mashtalir, Ya. P. (2008). «Formation of the structure of the mechanism of management of foreign economic activity of the machine-building enterprise». *Visny'k Xmel'ny'cz'kogo nacional'nogo universy'tetu. Ekonomichni nauky'*. no. 5. Vol. 2. pp. 54–57.
12. *Upravlinnya zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nisty pidpry'emstva*. [Management of foreign economic activity of the enterprise]. (2010). Orlovs'ka, Yu. V., Duginecz', G. V., Fisunen'ko P. A., Varlaamova O. A.; in Orlovs'ka, Yu. V. (ed.). DVNZ «Pry'dniprovs'ka derzh.akad. bud-va i arxit.». Dnieper. Ukraine.
13. Pokrovskaya, V. V. (2006). *Vneshnejekonomicheskaja dejatel'nost'*. [Foreign Economic Activity]: Ekonomy'st. Moscow. Russia.

-
14. Lepexa, M. O. and Svy`ry`denko, G. M. (2017). «Prospects of development of foreign economic activity of Ukraine according to export-oriented strategy». *Molodyj vchenyj*. no. 5 (45). pp. 655-658.
 15. Zosy`mova, Zh. S. (2013). «Problems and conditions of improvement of foreign economic activity of domestic enterprises». *Ekonomika. Upravlinnya. Innovaciyi*. Issue 2 (10). Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
 16. Hordopolov, V. Yu. (2016). «The current state of foreign economic activity of residents of Ukraine». *Efektivna ekonomika*. 2016. №11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
 17. Lagodiyenko, V. V. (2014). «Improving the efficiency of foreign economic activity through the introduction of the concept of marketing». *Biznes-Navigator*. no. 1(33). pp. 237-243.
 18. Lahodiienko, V. V., Kischak, I. T., Shevchuk, S. P. (2014). *Zovnishn'oekonomichna diial'nist': rehional'nyj aspekt* [Foreign economic activity: regional aspect]. Ilion. Mykolaiv. Ukraine.
 19. Lahodiienko, V. V., Halushko, O. V. (2009). «Adaptation of foreign economic activity of agricultural enterprises of the Nikolaev area to the conditions of the foreign market». *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk*. vol. 67, pp. 308-313.
 20. Pavlyuk, T. S. (2018). *Suchasni metody upravlinnia zovnishn'oekonomichnoiu diial'nistiu mashynobudivnykh pidprijemstv*. [Modern methods of management of foreign economic activity of machine-building enterprises]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.04. Zaporiz'kyj natsional'nyj universytet. Zaporizhzhia. Ukraine.
 21. Pro zovnishn'oekonomichnu diial'nist`: Zakon Ukrayiny`. [On Foreign Economic Activity: Law of Ukraine].no. 959-XII. In 07 February 2019 (ed.). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
 22. Charter of Economic Rights and Duties of States. Available at: <http://www.undocuments.net/a29r3281.htm>.
 23. Bly, R. W. (2006). *The White Paper Marketing Handbook*. South-Western Educational Publishing. Kentucky. Florence.
 24. Hutsul, I. A. (2012). «Theoretical foundations of foreign economic activity». *Innovatsijna ekonomika*. no. 9 (35), pp. 67-71.
 25. Tiurina, N. M., Karvatska, N. S. (2013). *Zovnishn'oekonomichna diial'nist' pidprijemstva*. [Foreign economic activity of the enterprise]. Tsentr uchbovoi literatury. Kiev. Ukraine.
 26. Kyrychenko, K. O. (2008). *Menedzhment zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti*. [Management of foreign economic activity]. Znannia. Kyiv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2019 р.